

APOSTOLUL

— REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ —

SUMARUL:

1. Surmenajul școlar Gr. Capșa
2. Știință și religie I. Tăzlăuanu
3. Educația străjerească L. Stratilescu
4. Torna, Torna, fratre V. Țăranu
5. Cum vorbeau strămoșii C. Anghel
6. Din lirica poporană I. Movileanu
7. Călătorie G. Moroșanu
8. Veleat I. Vespremie
9. Recenzii M. Cojocaru

17581

COLABORATORII REVISTEI:

VICTOR ANDREI, MIHAI AVADANEI, V. CIUBOTARU,
MIH. COJOCARU, V. DORNEANU, ION DRAGAN, G.
FIDLER, V. GABUREANU, Pr. M. GAVRILESCU, V.
GHIȚESCU, T. MACOVEI, N. MOGA, G. MOROȘANU,
N. PODOLEANU, I. PAPUC, S. PURICE, A. A. ROTUNDU,
V. SCRIPCARU, M. D. STAMATE, C. TĂNASE TEIU.
I. TAZLĂUANU, VICTOR ȚĂRANU, MIH. TEODORESCU,
D. ȚIPA, C. TURCU, TH. URSU, I. VESPREMIE *etc.*

A P O S T O L U L

Fond „G.T.K.”

REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ

APARE ODATĂ PE LUNĂ SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-NEAMȚ

FONDATORI:

C. LUCHIAN, V. SCRIPCARU, C. TURCU, EUFR. MANOLIU, ALEX. GHEORGHIU,
M. AVADANEI, D. HOGEA, T. MACOVEI, M. STAMATE, I. RAFAIL, I. STROIA.

COMITETUL DE CONDUCERE

V. GABOREANU și V. ȚARANU redactori.

S. PURICE, casier; M. AVADANEI, secretar-bibliotecar.

EUFR. MANOLIU, V. SRIPCARU, C. TURCU, TH. URSU, membri.

P E D A G O G I E. E D U C A Ț I E. M O N O G R A F I I.

SURMENAJUL ȘCOLAR.

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
CERCUL PIATRA-NEAMȚ

DEFINIȚIE

În vorbirea obișnuită, se spune despre un intelectual că s'a surmenat, atunci când calitatea muncii în profesiunea respectivă s'a micșorat, deși se vede aceeași silință de a o elabora în condițiuni bune. Un funcționar de bancă, de exemplu, căruia când era sănătos, îi trebuia pentru anumite calcule o oră de muncă, după surmenare, pentru aceleași calcule, îi trebuie un timp cu mult mai mare. Cu alte cuvinte, după surmenare face erori foarte multe, încât de multe ori are nevoie de ajutorul altora pentru a-l scoate din încurcătură.

Deasemenea, se spune despre un elev că s'a surmenat, atunci când până la un anumit timp învață cu ușurință lecțiunile, într'un timp dat și, deodată, fără să pară bolnav, cu toată silința ce-și dă, priceperea i se reduce. După surmenare, nu numai cantitativ învață mai greu, ci și calitativ. I se reduc facultățile mintale — odată cu memoria — i se reduce și puterea de înțelegere.

Subiectul acestei lucrări, fiind „Surmenajul în școală”, pentru a se

17581
3518

putea înțelege mai bine, este nevoie — dintru început — să fie privit în generalitatea lui, pentru a se putea apoi trage mai ușor concluziile de care avem nevoie.

După M. C. SCHUYTEN, surmenajul este o stare morbidă a sistemului nervos, care conduce negreșit la crearea tipurilor intelectuale neurastenice a unei rase inferioare.

După CLAPARÈDE, surmenajul este o stare cronică a oboselii, care se manifestă prin semne mai mult ori mai puțin hotărâte.

Profesorul NOBÈCOURT deosebește surmenajul prin aceea că, în deosebire de efortul cerut dela elevi față de capacitatea lor, trebuie să existe și o voință de muncă. Nu există surmenaj unde nu este o voință intensă de muncă : ci numai „malmenaj“.

Domnul profesor I. Găvănescu, în cursul său de pedagogie, îl definește astfel : Se înțelege prin surmenaj starea mintală și fizică deprămată de cantitatea de muncă intelectuală și de cunoștințe, oferite școlarilor, în disproporțiune cu forța lor de a percepere și de asimilare“.

SCURT ISTORIC

Surmenajul școlar n'a fost cunoscut în timpurile vechi, căci pe vremea aceea cunoștințele erau reduse în toate domeniile, iar predarea lor se făcea sub cerul liber. Gymnazion la Greci era o școală mai mult de exerciții fizice, predate sub formă de jocuri. La Romani era principiul „Mens sana in corpore sano“.

Nu se pomenește de surmenaj în școlile evului mediu. Deabia în evul modern începe a se vorbi despre el, accentuându-se cu atât mai mult, cu cât spiritul noilor descoperiri științifice cucerea tot mai tare domeniul școlii, introducându-se în programe, fără a elimina, pe aceeași măsură, conștințele vechi ce nu mai corespundeau vremii ; cu alte cuvinte, fără a elimina obiectele de studiu ce caracterizau școala veche.

Către sfârșitul veacului al XIX-lea, când pedagogia experimentală s'a consolidat ca știință, cercetătorii au început și studiul oboselii intelectuale, convinși fiind că aceasta duce la surmenajul intelectual, ale cărui consecințe grave se evidențiau din ce în ce mai mult.

Astfel, Academia de Medicină din Paris, ia în discuție această problemă în 1886 — 1887 și arată că rolul patogen al oboselei intelectuale este considerabil.

În fond, surmenajul fiind provenit din oboseală, vom face mai înțelese lucrurile, ocupându-ne mai întâi de aceasta.

NATURA OBOSELEI INTELECTUALE.

Semnele oboselei, după Galton, ar fi : neliniște, ticuri nervoase, strâmbături, moțaială, neatentie, greșeli grave, uitări, turburări în vorbire, gân-

găveală, etc. S'ar mai adăuga, după unii, schimbarea culorii normale a pielii, alterarea privirii, dureri de cap, amețeli și, în special, pentru elevi, jocul și distracția în timpul lecțiilor.

Dar să lămurim mai departe chestiunea naturii oboseții.

Din cercetările fiziologilor și psihologilor mai noi, rezultă că oboseala este un fenomen foarte complex. Poate proveni prin punerea în acțiune neobișnuită a unor mușchi, în care timp tendoanele se eliberează de aderențele produse în urma neîntrebuințării; prin lipsa de oxigen și greutatea de a elimina acidul carbonic din sânge; de asemenea din acumularea în mușchi a unor produse rezultate din desasimilare necompletă — acid uric, acid lactic, precum și alte otrăvuri rezultate din reaua funcționare a organelor —; sau prin supra activitatea sistemului nervos, care regulează mișcările.

În cazul celor ce muncesc intelectual, oboseala poate proveni atunci când celulele creierului nu au avut timpul necesar să se refacă, în urma energiei cheltuită pentru lucrul spiritual pierdut.

Această energie, după noile teorii, ia naștere: prin desagregarea cerebrală ce produce emanațiuni radiante — după teoria Curie, sau emanațiuni herziene — care, după cum se știe, sunt de natură electrică.

Este fapt nediscutabil că un organ obosit influențează și alte organe cu care stă în legături mai strânse.

În adevăr, prin ajutorul esteziometrului s'a putut constata că elevii prin atențiune încordată, își obolesc mai întâi lobul stâng al creierului și, în același timp, și obrazul drept cu care acesta este în legătură. Munca intelectuală continuând însă fără recrearea necesară se va obosi și lobul drept — ceea ce se constată după simptomele arătate de obrazul stâng — astfel că la un moment dat, experiența arată la ambii lobi ai creierului același grad de oboseală.

Știind că munca intelectuală este produsă, în genere, de către lobul stâng, putem scoate concluzia că energia vitală în corpul omenesc se comportă asemănător principiului vaselor comunicante. Adică, atunci când un organ și-a cheltuit energia, celelalte îi oferă pe a lor. E de la sine înțeles că în cazul acesta, nivelul general de energie vitală a corpului scade.

Ipoteza rezervorului de energie, admisă de cercetătorii acestei probleme, ne reprezintă în mod concret chipul după care interesul pentru o lucrare, poate să mențină nivelul muncii și să întârzie oboseala. Rezerve nouă de energie s'ar acumula puțin câte puțin, neîntrerupt, în timpul odihnei și al somnului.

Cu această ipoteză organismul poate funcționa, câtva timp, aproape fără a diminua capacitatea de lucru, iar oboseala și istovirea se ivesc destul de târziu.

Admițând cele de mai sus, ne mai putem explica :

- a) Acțiunea dinamogenică a unor excitanți ;
- b) Oscilațiunile muncii ;
- c) Efectele felului mai favorabil prin schimbarea lucrării ;
- d) Activitatea instantanee, etc.

Pierre Janet a observat o slăbire a facultăților mintale la neuras-tenici și la obosiții normal.

În ipoteza noastră, aceasta se explică prin faptul că la unii, din cauza încetinelii în nutriție, nu se mai formează noi cantități de energie în rezervor : iar la alții, din cauza lipsei de interes, energia din rezervor își închide robinetele.

Oboseala, care după unii ar fi o scădere a capacității de lucru, sau o scădere a iritabilității, poartă numele de *oboseală* — *capacitate* și atârnă de greutatea lucrării, de cantitatea de energie în rezervă și de mărimea cauzelor ce o pun în libertate.

Când oboseala — *capacitate* atârnă numai de plictiseală, atunci se confundă cu toropeala.

După Mosso și Ioteyko, oboseala ar fi o funcție de apărare. Prin muncă neconținută organismul s'ar istovi, dacă atunci când se apropie de sleire, oboseala nu l-ar înștiința să se oprească. Astfel, rezervorul de energie tinde să limiteze debitul, pe măsură ce scade nivelul acesteia. Această limitare este, în general, întovărășită, subiectiv, de un sentiment de greutate de a fi atent și de lipsă de interes. În acest caz, oboseala nu provine din intoxicații în organism și poartă numele de *oboseală funcțiune*.

Spre deosebire de *oboseala stare* care are loc când produsele desasimilației, rezultate din diferitele reacții chimice ce se produc cu ocazia muncii, n'au timpul necesar să se elimine, întocșicând pe încetul organismul. Este probabil că atât cât lucrarea se face pe seama energiei din rezervor, intoxicarea nu este de mare importanță. Toxinele periculoase se formează numai atunci când rezervorul s'a golit și energia trebuie să se creeze pe loc din materiile albuminoide, în centrele active.

OBOSEALA, PRICINA SURMENAJULUI

Chestiunea mai dificilă ar fi să găsim limita unde se oprește oboseala și începe surmenajul. Greutatea provine din faptul că surmenajul poate fi multă vreme mascat printr'o voință deosebită la muncă, de care sunt capabili unii elevi. Luând definiția cea mai largă pentru surmenaj și anume că ar fi o stare cronică sau patologică a oboselii, nu ajungem la mare lucru, pentru că oboseala cronică se manifestă aproape la fel cu cea normală ; doar simptomele devin mai frecvente, complicându-se cu hemoragii nasale, amețeli, dureri de cap, cu senzația de strângere a capului în partea din față și la ceafă, etc.

Procedeele directe pentru a măsura oboseala :

- a) Metoda dictărilor.
- b) Metoda numărării literelor.
- c) Metoda calculului.
- d) Metoda copierii literelor.
- e) Metoda reconstituirii.
- f) Metoda memorizării.

precum și procedeele indirecte :

- a) Metoda esteziometrică.
- b) Metoda algesiometrică.
- c) Metoda dinamometrică.
- d) Metoda ergografică.
- e) Metoda loviturilor.
- f) Metoda timpului de reacțiune.

g) Metoda acomodării ochilor, etc . . . care, de fapt, nu pot să ne arate precis unde se oprește oboseala normală și de unde începe surmenajul. De aceea, Binet și Henri precizează caracterul esențial al surmenajului în felul în care se face reparația oboselei.

Vom avea în fața noastră un surmenat, ori de câte ori oboseala acestuia cere, pentru a se repara, condițiuni excepționale.

Așa de exemplu, dacă oboseala unui elev provenită dela cursurile de dimineață, nu se va repara până după masă și dacă cea dela sfârșitul zilei nu se va repara complet în timpul nopții, adăogându-se, astfel, pe zi ce trece oboseală lângă oboseală, atunci putem fi siguri că se ajunge la surmenaj.

Așadar, un alt caracter al surmenajului este producerea lui, în timp.

SURMENAJUL ÎN ȘCOALĂ

Astfel stând lucrurile, se pune întrebarea dacă școala — așa cum este organizată — nu duce pe elevi la surmenaj. Dealtfel consecințele regimului școlar sunt multe. Vom enumera o parte din ele.

În 1888 Carstädt constată că la început copiii care merg la școală, sufăr o oprire în dezvoltare; numai după opt ani creșterea lor se normalizează.

Wretlind găsește pentru copiii mai mari de opt ani o creștere în greutate mai mare în timpul vacanței de vară, decât în timpul celor 9 luni ale anului școlar.

Schmidt — Monnard constată în 1894 prin curbele creșterii în talie și în greutate, o scădere forte la vârsta dintre 7 și 9 ani; și după ce cercetează mii de elevi și eleve, trage concluzia că „ies din școală mai mulți copii bolnavi decât intră“.

Henri și Binet, făcând cercetări relative la consumarea pâinii în internatele de băieți și de fete, găsește iarăși că graficele ce reprezintă consumul acestui aliment, merg scoborîndu-se continuu dela începutul la sfârșitul anului școlar. Diminuarea cantității consumată este de aproape 200 grame pentru băieți și 100 grame pentru fete, ținând bineînțeles seama că media normală pentru un băiat ar fi de 750 grame și pentru o fată 550 grame pe zi.

Această micșorare a vitalității școlărilor în timpul anului, este însoțită de o mulțime de afecțiuni și turburări nervoase. Intre altele, dureri de cap, insomnie și scurgeri de sânge din nas, eare sunt indicii ale surmenajului.

Accidente mai grave de surmenaj intelectual se observă la elevii silitori și mai în vârstă, de obicei în apropierea examenelor și a concursurilor. E de observat că cercetările care ne-au condus la aceste concluziuni, fiind ale metodei patologice, ne arată turburările grave.

Nu trebuie să uităm că un surmenaj școlar moderat — consecința unei rele distribuții a cursurilor și a unui învățământ puțin interesat — poate produce efecte dezaastroase asupra inteligenței copiilor, fără ca să urmeze imediat vre-o turburare patologică propriu — zisă. Și apoi la scăderea vitalității școlărilor poate contribui foarte mult un aer stricat, lipsa de hrană substanțială și suficientă, lipsa de mișcare în aer etc., cu alte cuvinte un *rău tratament*.

Mediul neprielnic sănătății școlărilor, ducând la o diminuare a vitalității, face ca oboseala intelectuală simplă să nu se mai poată reface și cu încetul să ducă la surmenaj intelectual, deși Charcot, Javal și Galton susțin că la condițiile de rău tratament, trebuie să se adauge numaidecât o sforțare de voință pentru a avea surmenaj. De aceeași părere este și profesorul Nobécourt, membru al Academiei de Medicină din Paris, care zice că nu există surmenaj unde nu este voință de muncă; acolo este „*malmenage*“.

Urmează că școlarii tineri, care au o minunată facultate de neatente, sunt puși la adăpostul exceselor de muncă intelectuală. Dealtfel și Kraepelin susține că neatentia este o supapă de siguranță, mulțumită căreia creerul se apără de oboseală.

Adevărați surmenați nu am găsi decât printre adulți care își forțază voința peste puterile lor, fiind constrânși la aceasta în scopul de a-și câștiga o situație, de care va depinde tot viitorul și existența lor.

Cercetări mai nouă au dovedit că nu surmenează atât cantitatea sau greutatea unei lucrări, cât surmenează natura lucrării. În general, o lucrare plicticoasă și fără interes surmenează cel mai mult. Din acest punct de vedere, Claparède grupează lucrările în patru categorii:

1. Lucrare ușoară și interesantă.

2. Lucrare grea și interesantă.
3. Lucrare ușoară și plicticoasă.
4. Lucrare grea și plicticoasă.

În ipoteza celor două isvoare deosebite de energie, rezervorul central și fabricarea locală în centrele nervoase, putem explica ce se petrece în timpul executării celor patru feluri de lucrări. Lucrarea interesantă se face din energia rezervor; pe când lucrarea plicticoasă, care nu poate deschide robinetele, se face cu energie fabricată local, chiar în centrele nervoase, la elaborarea acestei lucrări. Ori, această fabricare locală uzează neuronii mult mai mult decât o simplă transmitere prin firele lor, a energiei care provine din altă parte. Claparède mai crede că în lucrarea plicticoasă, organismul luptă punând în joc reflexele sale de apărare. Prin urmare, se ivește o nouă piedică de învins, care se adaugă la rezistența lucrării ce trebuie să se facă; și în fabricarea locală istovirea produce toxine mai vătămătoare decât în utilizarea rezervei.

Lucrarea plictisitoare mai este o cauză a surmenajului, fiindcă ea nu este educativă.

Când lucrarea este normală, interesantă, fiecare progres îndeplinit, fiecare cunoștință asimilată, ușurează câștigurile viitoare. Dacă din contra, lucrarea este plicticoasă, asimilația nu se face și școlarul nu se poate sprijini pe lecțiunile trecute, pentru a porni la lecțiunile viitoare. Fiecare pas înainte devine cu atât mai greu, școlarul se simte că se înneacă și pentruca să nu fie înghițit complect, el face sforțări din zi în zi mai mari. Fabricarea locală, toxicitatea mai mare a otrăvurilor, reflexele de apărare ce trebuie să se învingă, cheltuiala mai mare de energie, lipsa progresului normal care ușurează lucrul, iată pricini care fac din lucrarea plicticoasă o lucrare istovitoare".

Suntem conduși a conchide că surmenajul este urmarea unor lucrări grele, plictisitoare, *lucrări de natură psihologică inferioară*.

O altă cauză a surmenajului ar fi *perioada de creștere a copilului*, care întrebuițând pentru aceasta rezervele de energie organică, îl silește pe copil să muncească pe socoteala energiei ce și-o fabrică pe loc. La fete, această perioadă de accentuare a creșterii este între 9 și 12 ani, iar la băieți dela 12 la 16 ani.

Deasemenea în *perioada pubertății*, care după Nobécourt începe, la fete, către 12 ani, are apogeul înspre 13 și jumătate și se termină la 14 ani, este o criză a organismului, care aduce modificări fiziologice, psihologice și morale considerabile. Transformările sunt mai mari la fete decât la băieți, pentru care pubertatea începe la 14 ani și jumătate, atinge maximum de dezvoltare la 15 ani și jumătate și se termină la 17 ani și jumătate.

EFECTELE SURMENAJULUI

Efectele surmenajului sunt dezastruoase. În anumite cazuri rămân nevîndecabile.

La un școlar surmenat atențiunea este micșorată, iar facultățile mintale scăzute. În afară de aceasta, vindecarea, — dacă se poate face — este foarte anevoioasă și ceea ce e mai grav, un surmenat odată vindecat, se surmenează foarte ușor a doua oară.

Copiii surmenașilor intelectuali se nasc cu debilități ale facultăților mintale.

Surmenajul intelectual, fiind un pericol social, a atras atențiunea oamenilor de știință care, întruniți în congrese, au dat alarma pentru o schimbare a metodelor de învățămînt.

Ne este proaspătă amintirea congresului internațional ținut la București în anul 1928, care cerea, printre altele, ca memoria elevilor să fie mai puțin pusă la încercare avînd în vedere lărgirea tot mai mare a cunoștințelor omenești.

Se simte nevoia de a ne debarasa de întregul balast al istoricului diferitelor probleme și de a ne îndrepta atenția asupra cunoștințelor prezente și mai cu seamă, cultivând puterea de judecată și de reflexie a elevului, asupra celor viitoare.

VINDECAREA SURMENAJULUI

Surmenajul fiind de diferite grade, dela o oboseală mai puțin simplă, până la cazul de maladii incurabile, nu se poate vorbi de vindecare completă decât în cazuri mai ușoare. Aceasta se întîmplă atunci când rezervorul de energie sleit se mai poate reface, în anumite condițiuni excepționale prescrise de medicină.

Pentru cazuri de început de surmenaj, vindecarea are loc prin repaos complet și somn. Energia vitală se reface prin regenerarea celulei. Această regenerare se obține numai prin hrănire și repaos. În timpul hrănirii și repaosului, au loc în celulă, după teoriile mai nouă, fenomene chimice inverse aceluia ce se petrec în timpul muncii.

Dacă în timpul muncii procesul chimic are loc prin transformarea bruscă a glicogenului în acid lactic, — temperatura corpului rămânînd constantă — în timpul repaosului se retransformă, dar în mod lent, acidul lactic în glicogen, reacțiunea făcîndu-se tot la temperatura corpului.

Somnul este perioada de liniște, de refacere și de destindere a nervilor, când creierul care în timpul de muncă, radiază, transmite și comandă diferite ordine — încetează aceste funcțiuni.

Dacă o flință nu-și proporționează timpul de muncă cu cel de re-

paos, pentruca celula să aibă timpul să se refacă, acea ființă va slăbi încetul cu încetul, ajungând în cele din urmă la surmenaj.

Claparède spune: „Somnul, ca și oboseala, este o funcție de apărare” cu scopul de a lovi animalul de inerție și a-l împiedica să ajungă la faza de istovire. Când dormim, aproape nu se formează toxine, pentrucă activitatea mintală și cea motrice au încetat; toxinele sunt deci eliminate mai repede decât sunt formate și prin urmare sângele este pe dată curățit. Pe de altă parte, funcțiunile de atenție fiind suspendate, ca și cele de relație, forța nervoasă neîntrebuințată pentru nevoile de adaptare mintală este întrebuințată pentru lucrările de restaurare a țesăturilor, care au fost uzate în timpul zilei”.

Copiii au nevoie de mai mult somn.

S'a constatat că există o strânsă legătură între dorința de somn și perioada de mai repede creștere a copiilor.

Se presupune că în timpul somnului, energia organică liberă este folosită nu numai pentru a repara lipsurile produse de munca din timpul zilei, ci și pentru trebuințele de creștere ale organismului.

PREVENIREA SURMENAJULUI

După cum în medicină, după nouile teorii, pentru a preîntâmpina bolile se caută fortificarea organismului ca să devină imun contra microbilor, după cum în pedagogie, după noile curente în educația morală, se caută a întări personalitatea elevului, pentruca în împrejurări nefavorabile să poată rezista ispitelor, prin el însuși, tot așa în chestia surmenajului, problema cea mai de seamă este a găsi mijloacele prin care să prevenim această boală cu consecințe așa de dezastruoase, pentru cei sortiți a trece prin școlile de învățământ secundar, unde se văd mai adesea simptomele surmenajului. Această problemă — desigur — nu se va mai pune, când învățământul secundar va putea fi organizat în spiritul noilor curente ale pedagogiei.

Dacă în școală se va studia mai întâi *individualitatea elevilor* și apoi se va proporționa cantitatea de cunoștințe în raport cu ceea ce elevul poate acumula și pricepe, atunci vom fi siguri, că oboseala va fi evitată și deci și consecința ei — surmenajul.

Introducerea *fișei medico-pedagogice*, prevăzută în legea actuală a învățământului secundar, se impune și de fapt.

Drept consecință, orele de educație morală trebuiesc plătite, pentru a putea fi făcute în mod efectiv și cu eficacitatea pe care o preconizează legiulorul.

PROGRAMELE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

În trecutul nostru școlar programele de studii erau integrale. Au-

torii de cărți didactice așterneau însă în programe chestiunile mai principale și de amănunt, după întinderea cunoștințelor lor. Dar cărțile trebuiau să fie mânuite de profesor. Și când ne gândim câți profesori erau nepregătiți pe vremea aceea, cerând elevilor să învețe, *de ici până ici*, fără explicația necesară, nu ne mirăm că toată lumea se plângea de surmenaj — mai ales în perioada examenelor. Dar și profesorii pregătiți în universități, neavând cursuri de seminar pedagogic, deși explicau, totuși nu știau să-și proporționeze cantitatea de cunoștințe predate cu puterea de înțelegere și de memorizare a elevilor, așa că și acești profesori contribuiau la surmenajul școlărilor.

Astăzi programele sunt analitice, profesorii sunt pregătiți, lecțiile se predau mai mult sau mai puțin pedagogic — după pregătirea și experiența profesorului, — totuși se surmenează elevii, mai ales cei silitori. Cauzele trebuie căutate în faptul că nu s'a reușit să se scoată din programe tot balastul de cunoștințe ce au rămas de domeniul istoriei, odată cu introducerea cunoștințelor nouă, datorite noilor descoperiri în toate domeniile, dar mai ales în acel al științelor pozitive.

Profesorul Nobécourt, în No. 24 al revistei „Les Annales de L'enfance” — număr consacrat surmenajului în școale, — ocupându-se de această problemă, arată ce importanță are medicul în cercetarea individualității fizice, după care se pot preciza aptitudinile care intră în structura psihicului

Mai spune apoi, că din datele anchetei ce s'a făcut de „Uniunea Națională a membrilor învățământului public”, se constată că programele sunt vaste, prea încărcate. Disciplinele sunt rău adaptate capacității intelectuale a copiilor în raport cu vârsta. Deasemenea metodele sunt rău adaptate psiho-fiziologiei copilului.

Intervine de multe ori și faptul că unii profesori nu știu a deștepta curiozitatea pentru susținerea atenției. Rezultă că elevul lucrează greoiu, se obosește.

Nu este o constatare recentă. J. J. ROUSSEAU, în lucrarea sa EMILE spune: „On ne connaît pas l'enfance. Sur les fausses idées qu'on en a, plus on va, plus on s'égaré. Les plus sages s'attachent à ce qu'il import aux hommes de savoir, sans considérer ce que les enfants sont en état d'apprendre”. Iar în raportul lui Suran, expus „Consiliului superior de instrucție publică” se zicea:

„On organise les choses du dehors et non du dedans d'après l'esprit”.

Tot pentru a nu obosi pe elevi, J. J. Rousseau spunea să dăm elevilor lucruri nu vorbe.

CHESTIUNEA ORARIILOR

Această problemă, care cuprinde câte ore de curs și câte obiecte de

studiu pot fi fixate zilnic, cât poate dura o lecțiune, ce interval de repaos trebuie să-î urmeze, precum și chestiunea vacanțelor, a învățământului de dimineață și de după prânz, a succesiunii obiectelor de studii și alternarea lor cu dexteritățile, — toate aceste chestiuni se găsesc într'un raport foarte strâns cu surmenajul elevilor.

Vom schița pe scurt diferite cercetări făcute în această direcțiune, și concluziile la care a ajuns Dr. IOSEFE YOTEYKO.

Durata lecțiilor trebuie să varieze, desigur, după vârsta copiilor, adică cu gradul de concentrare și al atenției lor.

Falk, bazându-se pe fenomenele patologice școlare, găsește că fiecare lecție poate dura 40 minute cu 10 minute pauză.

KUBORN crede că la 8 ani atenția nu poate fi fixată mai mult ca o jumătate de oră.

După CARINI este periculos de a forța copiii până la 9 ani, să fie atenți mai mult de 20 minute.

Comisiunea Sanitară din Paris recomandă pentru clasele inferioare lecții de 30 minute și recreația afară.

După M. SCHUYTEN, pentru clasele superioare, lecția ar trebui să nu treacă peste 50 minute, iar la mijlocul orelor de după amiază, pauza să fie un sfert de oră.

Și după alte cercetări și experiențe, făcute de alți cercetători, rezultă că aproape în regulă generală lumea se pronunță pentru orarii în care lecțiile să nu întrecă o jumătate de oră la copiii mici, iar pentru cei mai mari să nu depășească o oră.

Asupra valorii muncii de dimineață și de după prânz, GRIESBACH, cu ajutorul metodei estesiometrice, a arătat că învățământul de după amiază, care duce la un grad de oboseală mai accentuat decât învățământul de dimineață, nu trebuie să fie practicat decât cu mare prudență. El ar dori ca lecțiile să se sfârșească la ora unu, iar după amiezile să fie consacrate exercițiilor fizice.

VANOD, în Elveția și SAKAKI în Tokio, găsesc că o oră de lucru de după prânz, provoacă tot atâta oboseală cât 2 ore de dimineață.

SCHUYTEN, cu ajutorul dinamometrului, constată că forța musculară a copiilor este mai mare după masă. Mai mult, făcând curbele variabilității musculare și ale atenției voluntare, găsește că fizicul și psihicul nu merg împreună.

Curba musculară anuală se ridică iarna, se scoboară primăvara; se ridică vara, aplecându-se din nou toamna; pe când curba atențiunii, este ascendentă până în Ianuarie, prezintă o îndoitură convexă până în Martie și apoi se pleacă într'una până în Iulie.

Concluzia ce trebuie să tragem din aceste experiențe, este că exercițiile fizice își au locul lor hotărît după amiază; dar nu imediat după masă.

Acest rezultat experimental este cu adevărat demn de interes și ar trebui să găsească o aplicare imediată.

Tot SCHUYTEN, prin experiențe psihologice, ajunge la următoarele concluzii:

1) Scrierea elevilor după masă este mai mare ca dimineața; dar această augmentare a corpului scrierii, după grafologii, arată o mai puternică excitație fizică și oboseală;

2) Atențiunea elevilor este la ora două, inferioară celei dela ora 8 și jumătate, dar superioară celei dela ora a II-a.

3) Dimineața elevii rețin mai multe cuvinte.

FRIEDERICH constată că atât dimineața cât și după amiaza, lecțiile neprecedate de recreații dau rezultate mai puțin favorabile și lucrul de după prânz este inferior celui de dimineață.

ZOLLINGER, după examenul ochilor și al urechilor, constată că elevii sunt mai atenți la experiențele de după amiază decât la cele de dimineață.

SCHMIDT-MONNARD examinând starea sanitară a copiilor care au clasă după amiază, o găsește mai puțin satisfăcătoare, decât a acelor care sunt liberi în acest timp.

Aceste rezultate conduc la suprimarea cursurilor de după amiază, dacă ținem seamă și de fenomenul numit „*acumulare de oboseală*” sau oboseală care rămâne.

MOSSO a arătat că oboseala nu este proporțională cu munca îndeplinită și că oboseala crește mult mai repede decât lucrul efectuat. Așa, dacă 50 contracțiuni sunt necesare pentru a se istovi un mușchiu și 2 ore de repaos l-ar face să-și câștige puterea primitivă, același mușchiu dacă nu ar face decât 25 de contracțiuni, îi va ajunge spre a se reface complet, numai jumătate oră de repaos.

Pentru mușchii deja obosiți, continuarea muncii produce efecte dezastruoase.

Ceea ce se întâmplă cu oboseala mușchilor, se întâmplă și cu oboseala intelectuală.

După amiază oboseala intelectuală este mai mare, pentru că învățământul nostru nefiind perfect organizat, oboseala se acumulează din oră în oră, de dimineață și până seara.

În concluzie, autorul ¹⁾ susține că există rău tratament și surmena în școală.

În privința numărului de ore de curs pe zi, medici celebri, ca: LEON BERNARD, NOBECOURT, JULES RENAULD și alții, precum și d-na CURIE, recomandă cel mult 5 ore pentru copiii dela 12 la 14 ani, și cel mult 6 ore pe zi pentru copiii dela 14 la 16 ani.

¹⁾ Iosefe Ioteyko.

Programa care ar depăși acest număr de ore este prea încărcată și obosește pe elevi.

Dealtfel „Uniunea profesorilor din Paris” își exprimă părerea ca orarul să fie cu 20 până la 24 de ore săptămânal. Din acest punct de vedere, învățământul nostru stă bine, căci prin noua lege, orarile școlii noastre secundare, nu depășesc prea mult această limită.

Sucesiunea obiectelor trebuie să țină seamă de coeficientul pedagogic al fiecărei materii de studiu. Obiectele grele trebuiesc intercalate cu dexterități.

Prin metoda dinamometrului, KSMESES conchide că Gimnastica ar fi mai obositoare ca Matematica, deși aceasta în tablourile lui WAGNER și SAKAKI se găsește în frunte.

Lucrul este explicabil dacă ne gândim că *gimnastica este de două feluri* și anume: Gimnastică *pedagogică* și Gimnastică *higienică*.

Cea pedagogică constă din mișcări ușoare, jocuri ce procură plăcere, pe când cea igienică (cum ar fi cea suedeză), comportă mișcări grele ce aduc oboseală mare în mușchi, după cum spune și domnul profesor C. R. Motru, în cursul de psihologie, că oboseala stă, probabil, în rezidurile materiale, de natură toxică, pe care mușchiul le produce prin activitatea sa, în special prin contracțiuni.

Concluzia ar fi că Gimnastica pedagogică își are locul printre obiectele de studiu de dimineață, iar Gimnastica igienică trebuie să aibă loc numai în orele după amiază.

Pentru evitarea surmenajului, în afară de cele spuse mai sus, cu privire la aranjarea orarului, factorul capital este *talentul de a preda al profesorului*. Dacă acesta știe să facă lecția atrăgătoare, copiii vor fi atenți și vor căpăta *antrenament*, care știm ce rol important are în a învinge oboseala.

Trecând la chestiunea *vacanțelor* al căror rost este de a vindeca oboseala intelectuală și surmenajul, părerile în unanimitate le admit, cu singura condițiune că, pentru elevii cei mici, el ar trebui să fie de cel mult o săptămână, și cât mai numeroase. Pentru elevii mari, ca și pentru adulții, vacanțele trebuie să fie cât mai mari. Este neprețuită vacanța cea mare, din timpul verii, în special pentru vindecarea celor ce prezintă simptome de surmenaj.

Această vacanță vindecă nu numai oboseala intelectuală ci și pe cea musculară.

Ca încheiere, voi spune că școala secundară va scăpa de surmenaj pe elevii săi, când se va organiza conform rezultatelor la care a ajuns știința pedagogică, ceea ce domnul profesor ȘTEFĂNESCU GOANGĂ concretizează în lucrarea: „*Selecțiunea capacităților și orientarea profesională*” prin următorul desiderat:

O politică școlară înțeleaptă și rodnică trebuie să fie în orice moment în curent cu rezultatele la care a ajuns știința, și cu cerințele vieții sociale și naționale.

Ea trebuie să țină seamă, atât de principiile și directivele pedagogiei moderne, cât și de experiența și realizările fructuoase, în materie școlară, din celelalte țări.

Școala modernă a pus în centrul preocupărilor sale formarea personalității creatoare, și a luat ca punct de plecare, în formarea acestor personalități, aptitudinile native specifice ale fiecărui elev, pe care urmărește să le desvolte până la limita superioară a capacității lor, printr'o activitate proprie, cât mai bogată, cât mai sistematic organizată, și cât mai potrivită cu aceste aptitudini.

Aceasta corespunde pe deoparte cu datele științei, care a dovedit marea varietate în structura nativă a aptitudinilor individuale, iar pe de altă parte, cu nevoile sociale, care pretind oameni destoinici, activi și productivi în toate ocupațiunile și profesiunile umane.

Prof. Gr. Capșa

AUTORI CONSULTAȚI

I	Claparède	Pedagogia și Psihologia experimentală.
II	Claparède	Psihologia copilului.
III	Kirkpatrick	Bazele studiului copilului.
IV	Biervliet	Pedagogia experimentală—Bazele.
V	C. R. Motru	Curs de Psihologie.
VI	I. Găvănescu	Curs de Pedagogie.
VII	F. St. Goangă	Selecția capacităților și orientarea profesională.
VIII	P. Godin	Creșterea copilului în epoca școlară.
IX	C. Buțureanu	CRESTOMAȚIA PEDAGOGICĂ, citând pe: M. C. Schuyten, Claparède, Dr. Iosefe Ioteyko, Larousse médical — illustrée, etc.
X	Nobécourt	Problema surmenajului în școală — (recenzie în Revista Generală a Invățământului Nr. I 1930.)
XI	M. Solacolu ing.	Câteva noțiuni de mecanică — aplicată în Fiziologie (Rev. NATURA No. I 1930).
XII	M. Marinescu	Programe prea încărcate (Rev. Școala Secundară No. I 1930.)

Știință și religie

Războiul mondial care nu de mult s'a terminat, a zguduit mult temelia statelor. Facem cu toții această constatare când spunem: Ehei, ce era înainte de război nu mai este astăzi!

Cu un cuvânt, viața de ieri era cu totul deosebită față de cea de azi, ori viața socială a epocii noastre se deosebește fundamental de viața epocilor anterioare. Pe lângă greutatea materiale pe care le îndurăm, epoca actuală trece printr'o vădită *criză morală*. Aceasta provoacă un sbucium al vieții sufletești și este urmată și de *slăbirea credinței*.

Slujitorii altarului sunt în măsură să ne spună dacă afirmațiunea e, ori nu, adevăr, căci ei sunt aceia care după război luptă cu o mentalitate nouă a credincioșilor, care văd în biserică, în această instituție a credinței, ceva de care n'am mai avea nevoie.

Vinovăția acestei stări o poartă neisprăviții care cutreeră satele, care își găsesc loc pe anumite tribune și care din dorința de a menține vie candela partidului căruia aparțin, vorbesc printre altele de secolul științei și chiar de *conflictul ce ar exista între știință și religie*.

Tot așa de vinovați, ori chiar mai mult, sunt și acei care slujesc amvonul bisericii drept tribună.

Demagogia roade la temelia credinței, cum ar roade cariul în lemn. Iată un exemplu din cele multe, ce se pot da:

„Oameni buni,

Zilele acestea a fost un cutremur de pământ. Acesta e un semn dela Dumnezeu. Atotputernicul a vrut să vă arate ce greșeală enormă ați făcut că ați dat votul vostru liberalilor aducându-i la cârma țării”.

Ce se poate desprinde de aici? Dumnezeu, în mintea celor ce nu cred în el, face parte dintr'un partid. El se amestecă în treburile publice.

Iată cum cei ce urmăresc ceva, vin la sate și încearcă prin comedii de acestea să strice în sufletul țaranului ceea ce are mai de preț: *Credința*.

Sau:

„Oameni buni,

Preotul vostru s'a înscris în cutare partid politic, pentru că vrea să-și croiască o nouă cale.—El e om cu carte, știe multe

despre conflictul care există între biserică și știință, căci de, lumea după războiu s'a modernizat..."

Eu aş putea să-i întorc altfel ultima frază : „lumea după războiu s'a cam prostit“

În fața acestor aberații, noi trebuie să facem zid de împotrivi-
trivire și să le punem în față măcar atât :

Biserica lui Dumnezeu și religia pot să ajungă la neînțele-
gere cu mintea și puterea de născocire a omului, pe care El
l-a creiat? Sau : a putut fi distrusă instituția care are la temelie
adevărul evanghelic chiar acolo unde statul i-a fost adversar?

Consider pe acei ce vin cu astfel de argumente să slăbească
autoritatea și prestigiul credinței ori al religiei, interesații unor
curente distrugătoare de suflete și semănătoare de anarhie.
Oare nefericirea unora dintre noi să vină, cum spun neispră-
viții, dela faptul că *sufletul a fost robit ori mecanizat de ști-
ință* și de aici, conflictul rău înțeles între *știință și religie*?

Nu poate exista mai întâi de toate acest conflict din ur-
mătoarele motive :

1) *Știința cercetează*, vrea să afle lucruri nouă depe urma
căroră câștigă glorii.

Religia n'are de cercetat, ea cunoaște totul ce e nou din
câmpul de activitate al ei. Mai mult, ea știe și cunoaște lucruri
nouă din câmpul de activitate al științei, de când nu era știința
constituită ca atare.

2) *Știința își cere drept la viață* prin ceea ce află noui pe
când *religia avându-le câștigate acestea, n'are nevoie de nimic și
ei trebuie să i se dea posibilitate să trăiască prin credința din
sufletele noastre.*

3) *Știința e nouă, religia e veche*; ea s'a născut odată cu
omul. Știința a făcut ucenicie la biserică, iar școala științei este
biserica.

4) *Știința studiind materia și manifestațiunile ei a avut ne-
voie de mijloace de investigație. — Pe măsură ce acestea au
fost inventate, a urmat progresul ei. Religia, având drept câmp
de cercetare imaterialul, spiritul, n'are nevoie de mijloace de
investigație.*

Conflictul vine de acolo că prin mijloace de cercetare a lu-
mei materiale vrei să cercetezi domeniul imaterialului. Aceasta
e tot una cu a căuta să pătrunzi cu mintea ceea ce nu poate fi
pătruns.

Dar manifestațiunile materiei, undele sonore d. p., cu ce a-
parat le evidențiază omul de știință ?

S'ar putea bănuî că există conflict când ne-am pune problema apariției vieții pe pământ. Vreau să dovedesc că aci nu numai că nu există conflict, dar există un perfect paralelism.

Cu privire la originea vieții există până azi două concepții:

1) *Concepția religioasă* și 2) *Concepția științifică*. Cele dintâi i se mai spune creațiune, după care viața s'a născut prin atotputernicia Celui de sus. Dumnezeu—spune religia— a creat lumea în 7 zile, mai bine spus în 6, căci în a 7-a s'a odihnit.

Să le luăm per rând :

În ziua I-a a creat lumina. în ziua a II-a cerul, în a III-a pământul, apoi și plantele; strălucirea stelelor în a IV; în a V zi a creat ființele, fiarele și dobitoacele, în a VI-a — și în această ultimă zi, a creat omul, pe care l-a făcut din lut și i-a insuflat duh sfânt.

Din creația biblică s'a inspirat poetul roman Ovidiu, în lucrarea sa „Metamorfose“, când spune că la început a fost chaosul în care lipsea ordinea. Nu este măsurat timpul în unitatea de măsură actuală. Timpul zilelor din creațiune corespunde în știință cu erele din istoria pământului, care reprezintă un timp foarte îndelungat. Deci, să fim înțeleși, după Creațiune, la început a fost chaos căruia îi corespunde în știință *nebuloasa*. În acest chaos intervine forța divină care pune ordine în univers și mai este de reținut că omul, în creațiune, apare cel din urmă, după ce Dumnezeu a făcut toate fapturile.

Să revenim acum la cealaltă concepție, *cea științifică*. După aceasta, viața a luat naștere în urma unui concurs de forțe fizice, chimice, mecanice, necunoscute oamenilor de știință, care au făcut să se unească elementele chimice din nebuloasă (chaos) C. O. H. AZ. etc. etc. dând naștere materiei anorganice (aer, apă, pământ). Din această materie, prin intermediul? aceleași forțe s'au format corpurile organizate (plantele și animalele din Creație). În ultima treaptă de evoluție a animalelor, în era cea mai apropiată de noi — quaternara — (care e a 6-a zi din Creație) apare omul. Deci, reținem din concepția științifică: sub influența forțelor (imaterialului) sau a spiritului sfânt (divinitatea din Creație) apare materia—lutul din care Dumnezeu a alcătuit ființele.

Ființa noastră e alcătuită din două părți distincte: dintr'o parte materială — corpul — și dintr'o parte imaterială — sufletul.

Religia admite că la moarte aceste două părți se separă. Sufletul, îl așează Domnul în ceata dreptilor, iar corpul se risipește, trecând din nou în pământul sau lutul din care a fost alcătuit.

Sufletul e rezultatul materiei, spune știința, e o forță născută pe seama celulelor din corpul nostru, în special a celulelor nervoase.

Eu plec dela această definiție a sufletului dată de știință, căci sunt profesor de științe și îi rog pe preoți să nu se supere că până la urmă vom vedea de partea cui este dreptatea. Eu declar înainte că în această definiție voi fi bătut.

Mă adresez preoților. E adevărat că în știință se admite transformarea materiei și a forțelor născute pe seama ei.

Așa spune L. Bouchner în cartea sa „Force et matière” pag. 20, după care forța e nemuritoare.

Nu văd de ce dacă se dă asemenea definiție sufletului, știința, care admite imortalitatea forței, n'ar admite imortalitatea sufletului. — Dar, să fim pe pace, că știința adevărată nu face astfel de greșeli. — Deci, imortalitatea forței e imortalitatea sufletului pentru tagma teologică.

Unde e contradicția? Nicăeri! Materia se transformă descompunându-se sub influența bacteriilor putrefacției; descompunerea aceasta, care e o desfacere, înseamnă risipirea corpului în lutul din care e alcătuit; iată încă odată adevărul :

„Sufletul se așează în ceata dreptilor

Trupul să se risipească . . .”

Corpul, partea materială, se desface în elemente C. O. H. Az. care vor reface corpul altor animale și plante ;— pot spune, fără a greși câtuși de puțin, că noi cei care stăm acum de vorbă trăim din cenușa strămoșilor noștri. — Din țărâna unui cadavru își ia hrana o plantă, a cărei fructe le mâncăm și îndrăznesc să evidențiez aici expresia puternică a lui Hamlet :

„Un rege trece prin mâțele unui cerșetor”.

Deci, sufletul, partea imaterială, forța aceea a oamenilor de știință s'a transformat, dar a rămas vie. — Materia s'a descompus.

Contradicție nu este nici aici.

Mulțumindu-ne cu aceste observații, mai citez din autori, oameni de știință, pe care în adevăr îi apreciem :

R. Boyle chimist (+1691) spune :

„Omul de știință, ca să cunoască natura, să-i prindă tainele ei și să descopere, trebuie să vadă degetul lui Dumnezeu în

cea ce cercetează ; iar geologul. P. Termier (+1830) spune : „Există o reală potrivire în tot ce spune religia credinței creștine și știința“.

Din ceea ce am căutat să desbat, se vede clar lipsa conflictului de care cu atâta ușurință vorbesc cei ce nu au chemarea.

Biserica este păstrătoarea tezaurului veșnic și universal, la temelia căruia stau patemile Mântuitorului Hristos, fiul lui Dumnezeu.

Bine a spus D-l profesor I. Ștefănescu, că cine vrea să progreseze în credință prin biserică, trebuie să meargă îndărăt la vremea primilor creștini.

Școala științei e mereu alta — biserica e aceeași. — Ea n'are de împărțit nimic cu știința, care, ca întindere, e ca o sferă mică cuprinsă în alta mare a religiei.

Conflicte nu pot exista, pentrucă n'au același câmp de cercetare și nici aceleași metode.

Religia trebuie să treacă drept aceea care vrea să cunoască, ceea ce e mai presus de simțurile noastre, supranaturalul.

Știința e cercetătoare a ceea ce e mărginit și trecător.

Prof. I. Tăzlăuanu

Educația străjerească

Străjeria este o mișcare națională a întregului tineret românesc, care cuprinde fetele dela 7—21 ani și băieții dela 7—18 ani, creată într'un timp de mare criză sufletească și morală și adaptată, în totul, nevoilor țării noastre.

Creatorul, îndrumătorul și animatorul ei este Marele Străjer, M. S, Regele Carol II-lea, care având mare încredere în posibilitățile tineretului românesc și o mare dragoste pentru el, l-a dat acest minunat ideal pus în slujba Regelui și al Țării, tinzând să formeze, în cazul tineretului feminin, cetățence cu o conștiință națională puternică, pentru țara lor și bune soții, mame și gospodine pentru căminul lor.

Pentru aceasta, străjeria are un program de lucru care urmărește dezvoltarea fizică, sufletească, morală, socială și practică — tehnică a elementelor sale, căci ne trebuie o națiune cu indivizi robuști, cu un suflet curat, leal, și o minte sănătoasă; deprinși a trăi și a lucra în colectivitate și pentru colectivitate. Pentru acest din urmă motiv, străjerele trăiesc și

lucrează numai în formație de cuib și prin deprinderile pe cari le capătă în viața colectivității mici a cuibului, și nu vor uita niciodată că fac parte dintr'o colectivitate mare, care este Națiunea Română și că pot și au chiar datoria să contribuie fiecare la ridicarea ei.

Prin străjerie mai cultivăm în sufletul străjerelor noastre, pe lângă dragostea de Neam și pe aceea de Dinastie, care este chezașia unității noastre naționale. Avem un rege tânăr, harnic, inteligent și cult, cum puțini sunt în lumea de astăzi. El ne iubește și toată viața și-o pune în slujba țării noastre. Datorită Lui am ajuns astăzi stimați, respectați, și chiar temuți printre celelalte popoare. Se cuvine deci, ca și noi să-l iubim și să ne jertfim pentru Rege și Țară.

În afară de preocuparea desăvârșirii străjerelor, pregătindu-le a fi gata oricând la datorie, în orice împrejurare, mai avem și pe aceea de a le învăța să cinstească pe eroii care au luptat pentru păstrarea, întregirea și ridicarea Neamului, să cunoască, iubească și să respecte binele obștesc; să lupte pentru ridicarea satelor și a suburbiilor noastre, unde încă stăpânește întunecul neștiinței.

Să fim deci mândre de încrederea pe care Marele Străjer a pus-o în noi și să nu uităm nieri o clipă că este o mare cinste pe care ne-a făcut-o alegându-ne ca străjere ale Țării.

La rândul nostru, avem datoria să respectăm numele ce-l purtăm și în fiecă moment și în orice acțiune a noastră, să fim demne de el. În viața noastră de toate zilele, să respectăm și să iubim pe părinții și conducătorii noștri, să ne facem datoria întotdeauna, știind că orice datorie împlinită, oricât de neînsemnată ni s'ar părea, reprezintă o piatră la temelie ființei noastre de mâine.

Să ne iubim aproapele căutând să-l înțelegem și să-l ajutăm, și în orice împrejurare a vieții să fim voioase și gata de a da un ajutor. Așa să ne ajute Dumnezeu!

Prof. Lucia Stratilescu

TORNA, TORNA, FRATRE.

În anul 587, Avarii năvălind în Tracia sunt atacați de generalul Comentiolus, care comanda expediția în contra năvălitorilor. Pe drum se întâmplă să cadă de pe spatele unui cătar sarcina unui soldat din rândurile oștirii, care înainta. În același timp, un camarad din urmă i-a strigat acestuia: *torna, torna, fratre*. Un grup din oștire, crezând că este vorba despre o alarmă de retragere din fața unui atac al Avarilor, a luat-o la fugă producând panica în armată, care a trebuit să se retragă. Avarii uluiți au început să fugă și ei.

Desigur că acest amănunt foarte impresionant nu a putut fi neglijat de istoricii bizantini, care l-au povestit în cronicile lor. Astfel, Theophanes, în cronografa sa, sub anul 589, înregistrează aceste cuvinte ca fiind spuse în limba națională: *torna, torna, fratre ti patron fonè*. Același fapt e reprodus și în cronică lui Theophilactus sub forma *retorna*, cuvinte spuse în limba țării: *epichorio glotti*.

Cel dintâi care ne arată această importantă mărturie este Thunmann în „Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker, Leipzig, 1774, p. 341; apoi de Șincai în Cronica sa, sub anul 587.

De fapt, textele bizantine cuprind multe idiome balcanice și denumiri de edificii din sec. al VI-lea date de istoricul grec Procopius, secretarul lui Belisarius și autorul unei istorii a războaielor lui Iustinian.

Unii istorici străini, ca Jiricek,¹⁾ au socotit aceste expresii românești vechi drept termeni de comandă militară, întocmai ca și cuvintele: cede, sta, move, transforma, largîter, ambula etc. La noi, d. Ovid Densusianu împărtășește aceeași părere²⁾; la fel D. Russo³⁾ și N. Iorga⁴⁾. Totuși, **torna, torna, fratre,**

¹⁾ Jiricék, în Archiv für slavische Philologie, XV, 1893, p. 98.

²⁾ Ov. Densusianu: Histoire de la langue roum. p. 390.

³⁾ D. Russo: Elinismul în România, București, 1912, p. 20, nota 1.

⁴⁾ N. Iorga: în Buletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale, 1915, p. 116

*constitue primul document de limbă românească, după cum argumentează Onciul,¹⁾ Al. Philippide²⁾, C. C. Giurescu³⁾ ș. a. mai ales că nu se poate întrebuița într'o comandă militară termenul de *frate*, iar istoricii bizantini nu le-ar fi înregistrat în acest caz ca un fapt deosebit.*

Pe de altă parte, o comandă militară se execută imediat, fără a fi reprodusă de ostașii gata de luptă, așa cum mărturisește cronicarul bizantin că „toți strigau cât îi țineau gura și se îndemneau unul pe altul să se întoarcă, răcnind cu mare turburare în limba țării „*retorna*” (Al. Philippide).

Totodată trebuie de ținut seama, că cei doi cronicari bizantini nu se copie unul pe altul, ci iau mărturia în chip izolat dintr'un anume izvor, vorbind de un camarad care s'a adresat unui soldat dinaintea sa și nu de un ofițer, care singur ar fi avut dreptul să comande. D. Tache Papahagi socoate că acest cuvânt *torna*, spus de un soldat roman din munții Haemus, ar avea înțelesul de „a înclina”, prin faptul că în aromână, *torna* înseamnă înclină, deci: „Se înclină, (ori se răstoarnă) frate!⁴⁾

Dar oricum s'ar înfățișa chestiunea, *acele cuvinte au fost spuse, reproduse și înțelese în limba părintească, adică în vechea limbă românească din secolul al VI-lea.*

Prof. V. Țăranu

¹⁾ D. Onciul : *Origini*, p. 116.

²⁾ Al. Philippide, *Origini*, I, p. 504-508.

³⁾ C. C. Giurescu, *Ist. Rom.* ed. II, p. 221. (1935).

⁴⁾ T. Papahagi — *Probleme de romanitate orientală*, 1923.

Cum vorbeau și cum simțeau strămoșii noștri.

Este plăcut să-și aducă cineva aminte, sau să vadă lucruri ce au fost odată, de mult, pe timpul strămoșilor noștri.

Fiecare dorește să vadă ceva din timpurile cele mai vechi, să cunoască și să înțeleagă ceea ce odată era de mare folos.

Văzând un lucru oarecare, o armă veche sau un alt obiect, îl examinăm cu atenție și totodată îl admirăm.

Având înaintea diferite lucruri de ale strămoșilor noștri, atât de plăcute și evocate, ne întrebăm :

— Dacă strămoșii noștri știau să lucreze așa de frumoase lucruri, oare cum vorbeau și simțeau ei?

Nu ne vom duce cu gândul la cei dintâi strămoși, ci ne vom opri șirul gândurilor ceva mai în urma trecutului, prin secolul al XVI-lea și al XVII-lea. Suntem tare curioși de a ști cum era graiul strămoșilor. După cum ei puteau face lucruri frumoase și artistice, așa ei știau să scrie și să citească dând la iveală diferite cărți, care pentru noi alcătuiesc o oglindă clară asupra vorbirii și simțirii strămoșilor noștri.

Scrierile lăsate de ei sunt de cele mai multe ori traduceri — de pe alte scrieri străine — în limba lor pe care o prețuiau atunci foarte mult. În Codex Sturdzanus găsim așa zisele legende apocaliptice scrise în limba strămoșilor noștri din veacul acela.

Deci, citind aceste scrieri, ne dăm bine seama de felul vorbirii la strămoși. Limba lor era greoaie, dar era românească. Găsim în graiul lor anumite particularități însemnate.

Astfel găsim scris în Apocalipsul apostolului Pavel :

„Căutau în giosu pre pământu și vădzuu un omu murindu. Și-mi dzise îngerul : Acela iaste di dreptu“. Mai vedem apoi în Apocalipsul Maicii Domnului :

„Prea Sfântă, încă n'ai văzut muncile ceale mari“. În „Moartea lui Avraam“ găsim aceleași caracteristice..., „Că de acum nici dirioară no te voiu vedea“, unde constatăm că expresiunea „nici dirioară“ se înțelege prin „niciodată“.

Deci, vedem multe particularități de ale graiului strămoșilor. Litera „e” este de multe ori diftongată. De ex: în loc de „este” se zicea „iaste”, merge, ceale, etc. Observăm apoi cu multă curiozitate, că litera „z” este formată din două litere „d și z”. Se pronunță „vădzui în loc de „văzui”, „Dumnedzeu”, dzisa, etc. Este de notat această particularitate, pentru că în vremurile noastre, prin satele unde influența orășenească nu a pătruns, locuitorii au aceeași caracteristică în pronunțarea literei „Z”. Iată o dovadă bună că strămoșii noștri vorbeau astfel. Pe lângă aceste particularități de graiu la strămoșii noștri, mai găsim și altele numite rotacisme, adică litera „n” între două vocale se preface în „r”.

De ex: „cîre” în loc de „cine”. Din scrierile strămoșilor noștri vedem exact graiul lor vechi, căci ei scriau așa cum pronunțau, afară de litera „u” final care nu se exprima. Felul de vorbire al strămoșilor noștri îl putem vedea și din romanele populare sau cărțile astrologice care cărți au fost traduse. Cunoșcând felul de vorbire căutăm să știm cum simțeau strămoșii noștri. Simțirea lor o putem vedea din cărțile ce le-am moștenit și care simțire ne uimește astăzi. Tot ceea ce s'a scris de către strămoși, s'a simțit. Și în adevăr, mare este simțirea lor! Față de divinitate și-au arătat tot respectul lor și toată umilința. Față de natură, de codrul cu frunza verde, de calul drag, poporul nostru și-a arătat dragostea și admirația. Toate acestea le vedem în doinele atât de dragi și atât de scumpe neamului nostru. În toate producțiile literare, strămoșii noștri din veacul al XVI-lea și al XVII-lea își arată simțirea aleasă, dând prilej de inspirații poezilor noștri de mai târziu.

Poporul românesc a fost multă vreme subjugat și din cauza aceasta s'au creat multe doine. Cât de frumos și cu câtă simțire este redată în doină jalea sau dorul :

Jelui-m'aș și n'am cui
 Jelui-m'aș codrului
 Codrului, feciorului; sau :
 Jelui-m'aș brazilor
 De doruțul fraților.

Căutând să aibă o vieață mai pregătită pe teren moral, strămoșii au scos diferite pilde și învățături, pe care le-au și scris în graiul lor.

În toate scrierile sau producțiile orale, strămoșii și-au arătat simțirea lor, așa cum numai ei știau să o arate. Ceea ce

au simțit ei atunci, simțim și noi astăzi. Ce frumos e să ascuți pe vârful unui deal o doină de dor cântată din caval, de un cio-bănaș lângă oile sale!

O tristețe năpădește sufletul ascultătorului, mai pe urmă un oftat pleacă din pieptul său. Apoi încet, încet fără să vrea murmură o melodie jalnică și armonioasă :

Doină, doină, vers cu foc
Când te-aud rămân în loc.
Doină, doină, cântec dulce
Când te-aud nu m'aș mai duce.

Dacă strămoșii noștri ne-au dat o limbă și o doină care ne sunt acum cel mai scump odor, cum am putea noi sta fără a urma pildele lor? Să prețuim graiul, să prețuim doina, să prețuim simțirea strămoșilor noștri, căci numai așa ne vom putea mândri cu avuția neprețuită lăsată de cei ce au fost înaintea noastră.

Anghel C-tin, elev cl. VI-a
Școala Normală P.-Neamț

Cum se oglindește natura țării și sufletul Românului în lirica poporană.

Au trecut multe secole triste și de neliniște din istoria noastră, care au lăsat multe amintiri istorice, adânc săpate în sufletul nostru și cumplit ne înduioșăm, gândindu-ne la bietul nostru Român, asuprit de multe haite de lupi, a căror ghiare înșfăcau tot ce era mai scump, furau și pânea udată cu râuri de lacrimi românești.

Acești străini lăsau multă jale și durere în urma lor, nu se gândeau niciodată la suferințele nesfârșite ale sufletului românesc.

Românii nu puteau să rabde aceste barbarii nemiloase, doreau libertate, doreau să scape de sub ghiarele lor, doreau altfel de viață, acea viață de singurătate.

Natura a fost acea scăpare a Românului, tovărășa de suferinți și în natură Românii și-au vărsat tot focul și toată durerea.

Natura era ocrotitoarea neîntrecută a soartei Românilor, în singurătatea munților, în mijlocul codrilor, unde Românii își duceau o viață liniștită,

trăind cu frumoasele creații poetice populare ca : doine, cântece, bocete și strigături.

Parcă și natura însăși ia parte la suferințele lor, vântul care șueră prin frunzișul codrului ; apa limpede cum e cristalul care curge sgomoloasă sub razele dulci ale soarelui, parcă șoptesc și ele cuvinte de suferință ca și bieții noștri Români.

In toate aceste piedici Românii au rămas ca niște pietre de granit: nu și-au schimbat nici credința, nici limba, nici obiceiurile strămoșești.

Doina a fost cântată sub toate aspectele vieții sufletești ale Românilor.

Natura nu lipsește niciodată din aceste frumoase creații populare ; frumosul tablou al naturii e îmbinat cu frumosul cântec al doinei, cântată din frunză, care este instrumentul muzical obișnuit al Românului, sau din fluerașul fermecător.

Neastâmpărul Românului în timp de iarnă, zăcând de dorul codrului, dorind ca primăvara să sosească cât mai repede, ca să-i dea puteri de viață, răscolește sentimente de vitejie și răz bunare contra străinilor, și-l face să ia calea codrului căruia îi era frate nedespărțit :

*Mult mi-e dor și mult mi-e sete
Să văz frunza'n codru verde
Să mai strâng vreo șapte cete!
Primăvara, mama noastră,
Ia zăpada de pe coastă,
Să văd iar verzind în cale
Să mă las iar în cea vale
Cu — o păreche de pistoale.*

Departe de ai săi, de locul său natal, Românul cântă doina în mijlocul minunatelor priveliști ale naturii exprimându-și sentimentele puternice de dor și tristețe :

*Așa-mi vine uneori
Să mă sui la munți cu flori
Să-mi fac ochii rotunjori,
Să privesc mândrile zori.*

Dus să-și facă datoria pentru binele altei țări, departe de ai săi, feciorul cătănit își exprimă sentimentul de tristețe, de dor, pentru aceea ce i-a fost mamă, pentru cântecul înduieșător al cimpoiului și pentru iubitele sale oi, care au rămas părăsite :

*Mult mi-e dor, mămucă, dor
De cel mândru frățior
Și de stâna cea cu oi,
Și de cântec de cimpoi.*

Frumoasa personificare a brazilor care exprimă sentimentele de dor pentru acel mândru ciobănaș, care i-a părăsit, plecând cu oile de vale, trezește în sufletul poetului popular imaginea clară a singurătății codrilor care au rămas triști și pustii:

Săraci brazi încetinați,
Voi la ce vă legănați?
— Cum să nu ne legănăm,
Când noi singuri rămânem!

Și în frumoasele noastre cântece, vedem că natura ia și aici parte la bucuriile și supărările Românilor.

Indrăgostiții în natură își distaină iubirea unui altuia.

În cântecul: „Frunză verde de pelin“ (col. V. Alecsandri „Poezii populare“,) putem vedea foarte bine că și natura ia parte la suferințele celor doi îndrăgostiții, care vor să trăiască în mijlocul codrului:

Frunză verde de pelin
Tu străină, eu străin,
Amândoi ne potrivim,
Hai în codru să trăim.

Apoi ni se oglindește natura și în bocete, care exprimă sentimente de durere adâncă a celor vii pentru cei morți. După acel mândru ciobănaș nu-i nimeni să-l jelească, doar natura, în mijlocul căruia și-a petrecut viața, plânge și plânge cumplit, rămânând fără frumoasele cântece de jale, de bucurie etc. doinite de ciobănaș, care acum doar me somnul cel de veci. Jalea și tristețea pe care a lăsat-o mândrul plugar prin moartea sa, a fost frumos zugrăvită în bocete. Parcă și iubitele sale vite plâng după acest plugar, care le-a îngrijit:

Pe înfrunzitul codrului,
Pe înverzitul câmpului,
Pe pornitul plugului.
Plugul în pod a rugini
și dumneta-i putrezi.

Colectie anonimă.

Pe lângă zilele triste, Românul își mai indulcea amarul creând frumoasele și săltărețele strigături, care exprimau sentimente de ironie contra unor defecte fizice sau sufletești ale oamenilor; ele erau rostite în frumoasa cadență a horii. Iată cum se oglindește ironia în strigături:

Frunză verde de dudău
Harnicu-i bărbatul meu,
Se scoală de dimineață
Pân'la prânz de-abia se încălță,

Intr'o strigătură frumoasă, poetul popular ironizează cu multă măiestrie lenea unei femei căreia nu-i place să muncească :

*De n'ar mai fi sărbători
Aș lucra eu mai cu spori
Da' din Paști până'n Rosale
Am ținut Marțea cea mare,
Luni și Miercuri n'am lucrat
Chiar de când m'am măritat,
Joile-s zile legate
Nu lucru, să-mi fac păcate.
Viner'le toți le cinstesc
Nici eu nu mă prea silesc,
Sâmbăta, când aș lucra,
Gata-i popa cu toaca.
(Din colecția Horia Teculescu).*

Iată ce spune Mihail Sadoveanu despre poezia populară, în discursul său academic cu ocazia intrării ca membru al Academiei Române :

„In poezia lor plină de contraste, acești vechi poeți anonimi cântau, când suferința în doină, când amorul, c'o delicatețe deseori surprinzătoare; când zâmbeau în strigături, când se avântau spre zări fantastice în cântecele bătrânești“.

Apoi face o frumoasă incheiere" :

— In durerile și furtunile negurosului nostru trecut, doina și cântecul bătrânesc au fost izvoare de viață și energie.

Dela aceste fermecate izvoare de apă vie cată să se adape toți cei care cântă și se simt ai acestui popor și al acestui pământ“.

In zilele de astăzi observăm cu mare durere că frumoasele noastre cântece populare, în care se oglindeau clar toate întristările Românilor, în vremuri de urgie și groasnice chinuri, dispar cu totul.

In locul lor au venit alte cântece străine, care nu exprimă sentimente adevărate, ci mai mult niște cântece de rând.

Ce gingașe și fermecătoare erau doinele cântate de acel flueraș de cioban, de acea frunză verde, când natura era îmbinată tot cu jalea și bucuriile Românilor, cu iubiri copilărești; și ce dragoste de mamă față de copilul său, se văd în cântecele de iubire și de leagăn!.

Datoria noastră de luminători ai satelor și ai orașelor, este de a face pe oameni să nu lase uitări aceste frumoase cântece populare, în care vedem ca printr'o fereastră tot trecutul nostru vijelios, plin de mari fapte eroice.

Movileanu A. Iosif, elev cl. V-a.

Școala Normală „Gh. Asachi“ — Piatra - Neamț

C Ă L Ă T O R I E

*Cine se scaldă 'n purpura zărilor,
cine?*

*Soarele 'n dansuri divine?
Norii — plutașii crăiești,
ori munți și văi românești?*

*Copaci 'și despoaie coroana.
Cu zorii se urcă și toamna.*

*Foi arămii, păpurișuri,
ceață și lavă 'n suișuri,
le'nvăluie vânturi și muzici
că nu zici,
nu vezi
de-i sat cu fântâni și livezi,
ori cer coborât printre noi,
în surle, ca'n vremea de-apoi?*

*Pădurile buciumă — adânc;
haiducii poate se strâng.*

*Prin crânguri mă 'ntâmpină nimfe,
prin miriști
neliniști,
iar pașii desprind hieroglife...
Drumul se duce și vine;
lut galben pornește spre mine.*

*Mi-aștern ursitoarele piedici,
dar clopotul albei biserici
le tulbură gândul și-l svârle,
pradă pustiiilor gârle.*

George Moroșanu

V e l e a t

*Purcesu-mi-a gândul pribeag
Colind spre senine meleaguri,
Să treacă tainice praguri,
In țara visului drag...*

*Acolo mai cântă rapsozii,
Virtutea aleasă și mare:
Când trâmbiți răspund a chemare
Tresaltă bătrâni voevozii.*

*Când freamătul viu se potoale,
Se rumpe din rânduri Străbunul...
Pe umeri mai poartă zăbunul,
Iar vorbele-i sunt tot domoale.*

*Aceiași poveste le spune,
Iar umbrele, tainic, ascultă,
Voroava adâncă și multă,
Ce crește și prinde să tune...*

*E sânge, e jertfă, e luptă,
E sufletul tare de piatră,
E cruce, e lege, e vatră...
Din veacuri voroavă e ruptă.*

*Reînvie în cântec trecutul,
Rapsozii lăuta-și'ncoardă
Și freamată glasuri din coardă
Și zângăne spada și scutul.*

*Când plin ne e veacul de fiere.
De scrâșnet, de-osândă și moarte,
Eu tâlcui trecutul în carte,
Virtuții Valache'nviere.*

Revista Fundațiilor Regale, anul IV, No. 10.

Intr'o vreme nu prea îndepărtată când timpul avea o lungime de undă ceva mai lungă decât astăzi, circulau prin târguri niște cutii — calidoscoape — unde, în schimbul unui bănuț, puteai să vezi, prin lentilele acelea miraculoase, panorame multicolore și instructive, lumi după lumi, orașe îndepărtate cu cheiuri marmoreene scaldate de mări albastre și toropite de soarele crud și obositor; corăbii cu vâslele și pânzele încremenite lângă țărături exotice, împărați, regi și feți-logofeți care ne fericesc bucele de aur ale copilăriei; munți și văgăuni idilice unde se întâlnesc nostalgiile terestre ale gândurilor cu nimfele, zânele și misterele albastre ale nopții. Același lucru ți se întâmplă uneori dacă răsfoești și și întârzi ochii și gândul pe paginile Revistei Fundațiilor Regale.

În minunata „Iarna în odaia cu scoarțe oltenești“, d-l V. Voiculescu ne ține o inspirată lecție de artă țărănească. Iată ce vede d-sa într'un covor:

„Am adus în casă pajiștele — albastre
Un părete — mi umple codrul plin cu cuci
Că-mi afund privirea 'n sihlele sihastre
Unde'tind prin ramuri flinte vechi, haiduci.

Ici e dimineață, colo murgul serii,
Câmpul, de-un sălbatec roșu 'mpărătesc,
Scoate în lumină caii verzi ai verii
Dar cu botu 'n frunze caii poposesc.

Cresc lăstare 'nalte, sucuri de coclauri,
Foi încovoiate 'n limbi de fatagan
Și spărgând odaia cu amiezi de aur
Râuri lungi de spice duc spre Bărăgan.

Peste tot în juru-mi limpezi zări de floare
Pupeze moțate răsădite 'n pom,
Cerbi ciuliți a fugă spăimântați de-o boare
Ies din lumea unde nu e pas de om.

Din surghiun vin păsări mlădioase. Ieri le
Îngbețase ciocul, prinse de zăpezi...
Azi din lunci de scoarțe mă desmiardă merle
Și'ntre vrăji de lână umblu prin livezi“.

O sinteză oltenească, ne aduce aminte de realizarea plastică a d-nelor Cononov și Iliescu cu vestitul covor în care erau schițate toate minunile județului Neamț; și de Calistrat Hogaș, călătorul neobosit, târgovețul care în costum original, de operetă, a cutreerat codrii

nepătrunși de brad, pe urmele lui Vaillant. D-l Vladimir Streinu în „Recitind pe Calistrat Hogaș” arată cât de nedreptățit a fost acest însetat de rusticitate, care a trăit odată cu I. L. Carageale și Odobescu și este socotit de critici, contemporan cu d-nii Brătescu-Voinești, M. Sadoveanu și Oct. Goga. Hogaș abia a început să pătrundă în cărțile de școală; nu are încă o ediție critică, completă, a operelor sale. Iar în târgul unde a văzut ruginind codrii și murind verbinele în atâtea toamne de purpură și de aur, nu-i poartă numele nici o stradă și încă nu s'a fixat pe un părete a casei cu cerdac, dela colțul străzii, de lângă hotelul Bulevard, o placă de marmoră, care să amintească locul unde a trăit scriitorul Calistrat Hogaș.

Eram deprinși să surprindem în operele scriitorilor noștri influențe franceze, germane, italiene; dar rusești foarte arareori. D. E. Dvoicenco, într'un articol bine pus la punct, ne arată că un singur scriitor dintre titanii vecinilor dela răsărit, Fușchin, a influențat pe C. Negruzzi, Duiliu Zamfirescu, V. Alecsandri, C. Stamatî, P. P. Hajdeu, Eminescu și V. Conta. Ar fi interesant să aflăm influențele lui Dostoevșchi, Tolstoi, Cu-prin și alții.

Problema raselor omenеști este departe de soluția definitivă. În „Homo sapiens” d-l Al. Mironescu arată ultimele soluții la care s'au oprit etnologi, antropologii și medicii.

Foarte interesante considerațiuni despre „Higiена și profilaxia mentală” scrie d-l I. I. Cantacuzino. D-l Șt. Lupașcu se ocupă de „Experiența fizico-biologică și infinitul”. Notăm „Siraz” a d-lui G. M. Cantacuzino și o schiță „La pescuit” Erastiei Peretz care a înțeles din viața călugărilor tot atât cât a înțeles și Damian Stănoiu, adică atât cât înțeleg sfertodocții și sărindărienii blindați de-un șoric invulnerabil, prin care nu poate trece niciodată mireasma unei vecernii sau a unei liturghii cântate lângă tăcerea și răbdarea codrilor verzi de brad, gata să răsbune odată securile care le trântesc la pământ cetina trufașă și o calcă în picioare, făcând-o una cu pământul.

În cele 240 de pagini ale R. F. R., cronici foarte interesante care îți oferă în panou toate aspectele vieții culturale europene.

Rânduiala, vol. II, caietul 6—7. Este o revistă în jurul căreia nu se face șgomot; mai curând este înconjurată de-o tăcere întinsă cât profilurile unui mormânt stăpânit de destinul literii. M. O parte din presă o ignoră pur și simplu. Acei care ar putea vorbi despre dânsa au călușul pus în gură, iar acei care o citesc vorbesc mai mult pitagoreic și prin fapte. Un avântat articol al d-lui Ion I. Ionică — 1917 — 1937 — închinat acelor care au clădit și cimentează România Mare, ne amintește de Rosalia lui Vasile Pârvan. În „Filosofia la Universitate”, d-l E. Bernea arată că la noi nu se practică această nobilă știință ci se memorează, iar d-nul Haig Acterian — cunoscut din alte publicații — în „Un veac de teatru românesc” remarcă halul de decădere a artei dramatice, care dela I. Heliade Rădulescu n'a făcut nici un progres. D-sa oferă și un program de muncă la Conservatorul de artă dramatică, care să înlocuiască piesele lui Parto Riche și Noel Coward. În sumar, Părintele I. Dumitrescu Borșa ne povestește un episod din expediția echipei legionare conduse de I. Moța în Spania, iar D-nii Radu Gyr și Iulian Vesper ne dau versuri importante, bogate în găduri și'n simțire, ca

trecutul și ca muntele străjuit de brădet, de soare și de lună. „Codrul“ d-lui I. Vesper te face să te gândești la reminescențe eminesciene, dar îți abate inima și gândul la lucruri grele, grele tare, care nu se pot spune; și de acea oftezi...

Insemnările „Rânduelii“ sunt, ca'n totdeauna cu miez și de actualitate.

Gândirea, anul XVI, No. 7. Unică în felul ei, atât prin cuprins cât și prin înțută, revista aceasta și-a cucerit un loc de frunte în cultura românească. Astăzi, după 16 ani de existență a ajuns să-și împlănte jalioanele autohtoniste în inima Academiei Române. Numărul acesta își deschide paginile cu „Ideea de Dumnezeu în fața rațiunii“ de I. Petrovici, rafinatul scriitor și filosof dela Academia Mihăileană. D-sa luptându-se, la congresul de filosofie din Paris, cu așii pozitivismului a câștigat primul spiritualității, credința în transcendență, dreptul la viață a metafizicii și credința în puterea demiurgică a spiritului. Este interesant articolul „Lumini dintr'un început“ scris de către d-l Axente Sever Popovici. Învoacă să definească omul și spiritualitatea noului ev care începe să se înalțe în cutele vremii, scrie: „Omul nou vede acest lucru altfel; suferința adâncă, suferința t e n e b r e l o r sufletești egală față de tine ca și față de alții, e un fel de viziune senină a unei ordini superioare de lucruri, din care respiră numai iubire. Peste spiritualitatea nouă cade, precum o ninsoare de stele, roua iubirii divine, și prin ea, omul nou în universul lui de suferință se purifică. „Spiritualitatea nouă este eroică. Ceea ce nu însemnează cătuși de puțin, că toți câți trăiesc în noua spiritualitate sunt erori. Ei respiră dintr'o atmosferă eroică dar nu sunt cu toți eroi“, după cum nu toți cei din comunitatea creștină sunt creștini adevărați“. E evident că d-nul A. Popovici are dreptate.

D-l Lucian Blaga publică cincisprezece poezii; d-nul Aron Cotruș un manus „New York“ și Șt. Baciș 3 poezii. În sumar semnează d-nul Victor Papilian o nuvelă care nu face nici două parale. În schimb „Idei, oameni, fapte“ și „Cronica literară“ sunt foarte bune.

Natura, anul XXVI, No. 8. Sora de pe malul Danubiului a mare-lui periodic „La nature“ publică în acest număr trei articole despre acela care a fost profesorul Anastase Obregea dela Academia Mihaileană din Iași. D-na dr. Valeria Nițulescu-Bologa arată cum trebuie să fie supra-vocherea medicală în școli, acum când contează așa de mult în balanța mondială tezaurul biologic al unei națiuni. Păcat că nu aud însă acei care trebuie să audă. Foarte instructive sunt apoi articolele „Gravitația devine o deformare a spațiului“ de Nic. Stănescu-Milcov; „Brașovul de I. N. Longinescu și „Simbioza“ de Eugen A. Pora. D-nul G. Milea arată cum își făceau strămoșii vilegiatura, iar d-nul I. Stoenescu-Dunăre, ce a văzut în America.

Recomandăm călduros „Natura“ spre lectură și abonare.

Sociologie românească, anul II, No. 7—8. Acest număr dublu, la care s'au ostenit o vară întreagă colaboratorii d-lui prof. Gusti, capătă o deosebită importanță prin prezentarea câtorva sate din diferite regiuni ale României. Se încearcă o analiză a structurii satului românesc și un inventar al tipurilor acestor colectivități. În numărul de față se publică monografiile satelor „Rușetu-Brăila“, „Năpădenii, un sat de mazili din codru“, „Vidra, un sat de moși“, Clopotiva, un sat din Țara Hațegului“, datorite d-lor H. Haufe, H. H. Stahl, D. Dogaru, Florea Florescu, și L.

Popescu. Se caracterizează țăranul și satul din patru regiuni diferite ale țării pe baza materialului adunat cu trudă de către monografiști.

La studii publică d-l Traian Herseni „Câteva considerațiuni în legătură cu înțelegerea sociologică” și d-nul N. Georgescu-Roegen „Gustul vieții în orașele României”. Ambele articole foarte instructive.

La cronică găsim: Propuneri pentru organizarea muncii obștești în România, *Metamorphosis Transilvaniae 1918-1936* și XVII congres internațional de antropologie și arheologie preistorică, semnate de d-nii O. Neamțu, A. Golopenția și D. C. Georgescu.

Capitolul „Documente” foarte bogat și variat. Le enumărăm: Relațiuni asupra situației generale economice a comunei Rusețu de P. Eucur; Situația din Clisura și litigiul româno-îugoslav, de dr. I. Jivan; Știința de carte la Leșu-Năsăud de I. Measnicov; Credințe în legătură cu cultura grâului la Români din Transilvania de V. Euțură; Amintiri cu privire la situația de dinainte de împroprietărire a unui sat de foști clăcași, de C. Floareș. Urmează 14 pagini masive de recenzii și însemnări. Prețul 40 lei. Sumarul ține locul oricărei recomandări.

Insemnări sociologice, anul III, No. 6. Este o publicație cernăuțeană care, mergând pe linia de înaltă ținută etică-națională a Rânduelii, Iconarului, Sânzenei și Vremei din ultima vreme, oglindește în paginile-i compacte, dinamice, răscolitoare de gânduri amare, toate necazurile și toate ingenuncherile Eucovinei cu păduri verzi de brazi și stejari falnici, unde slujesc la alții neamul de boieri, care a dat omenirii cea mai frumoasă civilizație preistorică și cea mai originală artă arhitecturală din lume. O conduce d-l prof. univ. Traian Prăileanu, care în „Uneltiri criminale”, arată cum este organizată și condusă evreimea din lume. Contrar credinței acestui popor care și-a făcut, ia noi, un stat în stat, un super-stat și speră să învingă naționalismul vîguros cu banul, d-sa spune că „A trecut vremea stăpânirii banului, a materiei. A sosit vremea când cei robii materiei, când cei ce cred în atotputernicia banului vor fi înfrânți și gonii în lumea largă, de cei ce cred în stăpânirea sufletului și în viața de veci”. În „Aspectul real al primejdiei jidovești” d-l Ion Țurcan bănuiește cum acest popor n'a creiat o cultură, ci a folosit spiritualitatea celorlalte popoare la propria-i propășire politică și economică. D-l Leon Țopa precizează liniile libertății în statul fascist. Insemnând revista aceasta la răboj, ne simțim obligați s'o recomandăm atenției cititorilor Apostolului.

Orientări, anul VI, No. 9. Revista unui mănunchi dens de cărțurari grupați în jurul Păr. C. Crișan la Moinești-Bacău se menține pe aceeași linie de gând și simțire cu „Insemnări sociologice”, cu o regularitate și c'o țință demnă de admirat. „Grupul Orientări” este o familie spirituală de-o desăvârșită unitate, bazată pe credința creștină și ideea națională — prin care luptă pentru crearea unui suflet nou în cultura românească. În fruntea revistei, Păr. Crișan scrie despre „Politica, forța a culturii”, cu prea multă dreptate, un substanțial și foarte frumos articol. Câți îl cetesc și iau aminte?! Urmează apoi versuri semnate de d-nii C. Ștefăniu, Gr. Zaru, R. Nour, G. Marinescu - Predealu, Dragoș Tomoloagă, D. Portase-Prut, Ion Huzum, V. Belinschi, S. Crețu și N. Brădicel. — Dăm frumoasa „Rugăciune” a d-lui Ion Huzum :

Părinte — Atotputernic,
 Isvor înțelepciunii,
 Iubire fără de margini
 Și suflet al lumii,

Din cer, din lumea — Albastră
 A sfintelor Altare —
 Trimite-mi azi, Tu, harul
 Spre bine-cuvântare.

Nu putem trece peste „Ion Luca Carageale, datorit d-lui George Mocofan și recenzile d-lui Paul Popescu.

Străjerul, anul I, No. 5. Revista Falangei străjerilor publică în frunte un articol scris de către D-l Sidorovici despre educatorul și comandantul străjer pe care îl defnește astfel: „Comandantul străjer, pentru a putea deveni factorul de influență hotăritoare, trebuie să fie el mai întâi o flacăra de lumină și căldură, un fanatic al doctrinei străjerești și exemplu de muncă și disciplină”.

Frumoase pagini scriu d-nii: Emanoil Bucuța despre „O nouă deltă — o excursie pe noul canal Carol II care leagă Dunărea cu lacul Sinoe — și G. Breazul despre „Satul muzical”.

Prolixul și fecundul scriitor Victor Ion Popa publică o minunată comedie despre „Plata birului”. O piesă într'un act care lămurește pe lector sau pe spectator de ce se plătesc impozite și ce face statul cu banii strânși dela contribuabili. Imediat după aceea tot d-l Victor I. Popa dă foarte prețioase sfaturi asupra felului cum trebuie să se construiască o scenă.

În cuprinsul revistei se găsesc numeroase figuri care mărturisesc puterea Străjii Țării și câteva fotografii luate din Pavilionul românesc dela Expoziția internațională dela Paris. Abonamentul revistei 160 lei anual. Redacția și administrația: Șoseaua Bonaparte No. 8, București III.

Crezul nostru, anul I, No. 1. Este o publicație școlărească. O scot elevii Liceului Comercial din Piatra-Neamț. Bucurându-ne din toată inima de această inițiativă juvenilă și românească, dorim ca revista să dureze, să-și croiască drum solid și sigur, și să devină nu o revistă de cultură generală, ci o revistă locală de cultură economică — comercială. Așa își are și mai mult sens.

M. Cojocaru

PĂGINA OFICIALĂ

1) M. E. N. cu ord. Nr. 143268 | 937, interzice orice percepere de taxe la înscrierea elevilor în școlile primare, învățământul fiind obligatoriu și gratuit.

2) M. E. N. cu ord. Nr. 129365 | 937 face cunoscut învățătorilor că la mișcarea cooperatistă de la sate să dea mai multă atenție, luând parte activă la dezvoltarea cooperativelor, care sunt pentru propășirea economică a țării noastre.

3) Cooperativa Centrală de îndrumare, organizare și control, tipărind un stoc de statute pentru cooperativele școlare, le desface cu 5 lei exemplarul. Doritorii se vor adresa: Strada Dimitrie Sturza Nr. 3 București.

4) M. E. N. Direcția Contabilității cu ord. Nr. 75.543 | 937 comunică avizul Nr. 510 | 937 al Consiliului D-lor Avocați ai Ministerului privitor la plata locuinței directorilor de școli primare:

„Spre deosebire de vechea lege administrativă din 3 August 1929, care la art. 455 al. 9 prevede ca cheltuelile obligatorii ale comunelor, actuala lege administrativă din 27 Martie 1936, enumără în mod limitativ la art. 181, cheltuelile obligatorii ale comunelor precizând prin art. 183, că nu se poate trece asupra autorităților locale, peste sarcinile prevăzute de prezenta lege, alte cheltueli decât cu asigurarea fondurilor corespunzătoare, contrariu comunele fiind în drept să refuze înscrierea în buget a unor asemenea cheltueli.

Ori art. 181, al. 2 din actuala lege administrativă enumără printre cheltuelile obligatorii ale comunelor numai cheltuelile de întreținere a localurilor școlilor primare, încălzit, iluminat, material, fără a aminti nimic despre locuința sau chiria directorilor.

Cum legea administrativă este ulterioară legii învățământului primar din 1934, care pune în sarcina comunelor și procurarea locuinței directorilor, urmează fără discuție că dela 27 Martie 1936, comunele nu mai au obligația legală a procura directorilor de școli primare locuințe, în cazul când școlile respective nu ar poseda asemenea locuințe pentru directori.

Pentru aceste motive credem că sub actualul regim legal, Ministerul nu are nici un drept să oblige comunele la plata locuinței directorilor de școli primare.

Față de această situație, credem că întrucât potrivit dispozițiilor art. 160, din legea înv. primar din 1934, (actualul art. 182, după noua numerotare) cheltuelile de material sunt în sarcina comunelor care le efectuează prin comitetele școlare, că întrucât pe de altă parte comitetele școlare au potrivit art. 214 din legea din 1 Iulie 1930, misiunea esențială de a contribui la întreținerea materială a învățământului și a școlilor, este cazul să se oblige comitetele școlare să suporte plata locuinței directorilor de școli primare.

5) M. E. N. prin ord. No. 131082 | 937, face cunoscut, ca la centrele culturale ce se vor ține în anul șc. 1936—1937 în județ, să se dea concursul d-lui C. Spânișteanu, delegat de Centrala Cooperatistă să-și îndeplinească mandatul D-sale în ceea ce privește mișcarea cooperatistă.

6) Insp. Reg. VIII-a școlară, Iași, face cunoscut că părinții minori-

tari care nu copii, elevi la școlile de stat, sunt scutiți de taxele pentru școală, către confesiune.

7) M. E. N. cu ord. Nr. 142440 | 937 face cunoscut menținerea dispozițiilor prevăzute în Decizia No. 134052 | 937, privitoare la fondul de asistență.

Directorii de școli sunt obligați de a depune la Revizorat cota cvenită din rabat, sume ce se varsă la Banca Națională din localitate. în contul „Dr. Angelescu” fond pentru ajutorarea copiilor săraci.

8) D-l Avram Ioan, învățător la școala No. 3 din Zalău, a inventat un cuib de păsări artificial din lut ars în culoarea cenușie, care este foarte practic și se poate pune pe orice creangă.

Știind cât rău aduc omizile și cât costă materialele chimice de stropit pomi contra omizilor, recomandăm aceste cuiburi, care pot folosi primăvara păsărilor la depunerea ouălor fără să-ți treacă timpul cu construirea cuiburilor, care durează 1 an sau doi, pe când aceste artificiale durează 40-50 ani.

Costul unui cuib este de 10 lei.

9) M. E. N. cu ord. Nr. 137389 | 937 aprobă ca învățătoarele care doresc să urmeze la cursurile de perfecționare în țesutul covoarelor și a pânzei la școala specială de sub conducerea D-nei Maria Nisipeanu, Str. Barthelot Nr. 27, Eucurești, să fie suplinite din oficiu de colegi. Cursurile vor fi numai pe 2 luni în 3 serii. Prima serie începe la 15 Septembrie a. c. Cererea de înscriere trebuie să aibă avizul revizoratului școlar.

10) Societatea „Frontul Mărășești” constituită din inițiativa foștilor luptători din războiul pentru întregirea neamului, are în programul său refacerea orașului Mărășești și transformarea regiunii ca loc de pelerinaj și închinăciune.

Cu prilejul împlinirii a 20 ani de la marea bătălie dela Mărășești, Societatea „Frontul Mărășești” va comemora această dată prin șezători și serbări în toată țara cu caracter cultural și național. M. E. N. cu ord. Nr. 145212 | 937 face cunoscut directorilor de școli de a-și da toaia silința pentru reușita morală a acestei serbări.

Dansuri nu se admit în localurile școlii.

11) Comandamentul „Legiunei Petru Rareș” Piatra-N. cu adresa Nr. 222 | 937 face cunoscut că cererile și comunicările către O. E. T. R. și falangele străjerești se fac numai pe cale ierarhică, adică adresate întâi:

Pentru străjeri: Comandantului de legiunei. D-lui N. Pascu, prof. la liceul „Petru Rareș”

Pentru străjere: Comandantei de Cohortă, D-na Stratilescu la liceul de fete Piatra N. Orice informațiuni de organizare străjerească se vor lua tot de la adresele de mai sus.

12. M. E. N. cu ord. No. 162077/937, face cunoscut învățătorilor că orice cerere referitoare la învățământ și interese personale, să fie înaintate pe cale ierarhică prin Revizorate și Inspectorate școlare, care în limita atribuțiilor ce le au prin lege le și pot rezolva.

13. Inspect. Reg. Iași aduce la cunoștința învăț. că M. E. N. cu ord. No. 158638/937, menține delegația D-lui Marin Benglims în postul de Revizor șc. de control al comitetelor școlare din Regiunea Iași. 14. Casa Corpului Didactic, București, face cunoscut că plata sumelor acordate se fac la ghișeu în zilele de marți, joi, și sâmbătă, iar expedierea în provincie, în zilele de luni, miercuri și vineri.

LĂCMURIRI.

Revista „Apostolul” datează de trei ani. La sprijinul abonaților și la aprecierea cititorilor care au urmărit cuprinsul revistei, a răspuns eforturile colaboratorilor credincioși.

Tendința comitetului de conducere, urmând sugestiile redactorului nostru, d. prof. V. Țăranu, este de a da revistei un caracter mai mult regional și de a fuziona cu alte reviste locale.

O revistă de cultură generală sau de studii speciale nu putem prezenta și nici n'ar avea vreun rost azi, când avem câteva reviste consacrate, ce apar în metropolă. Numai revistele care pot oglindi viața complexă a regiunii mai sunt acum singurele valabile.

Pentru a ne împlini pe deplin această datorie, cerem tuturor cărturarilor din județul Neamț (profesori, învățători, preoți, avocați, medici, ingineri, studenți etc.) ca să colaboreze cu cel mai ales și mai prețios material regional.

Iată câteva puncte din programul nostru :

Pedagogie : Metode de predare folosite în școala mea, în acord cu studiile din anii de școală ; din experiență, procedee proprii și rezultate.

Educație : Mijloace educative folosite în școala mea. Experiențe, procedee, rezultate statistice.

Didactice : Folosirea materialului intuitiv ; colecții la diferite obiecte. Critica manualelor existente. Propuneri.

Monografii : Anchete sociale, statistici ; folosirea unei monografii model. Indrumări.

Pastorale : Mijloace pentru păstrarea și întărirea credinței în satul meu — în acord cu studiile din școală ; din experiență ; procedee proprii și rezultate statistice.

Străjerești : Organizare, înlăptuiri.

Militare : Premilităria locală, înlăptuiri. Înlăptuiri militărești, exemple.

Statistică : Nașteri, căsătorii, mortalitate, boli, ocupații, bresle, gospodării, instituții. Societăți, serbări, manifestări culturale. Câmpuri de cultură, economie rurală. Virtuți țărănești, moravuri locale etc. Hramuri, cumătrii, hore, obiceiuri.

Literare : Folklor nemțean — Colecții, studii.

Schițe, amintiri, nuvele, legende, poezii etc. în care să se oglindească natura și oamenii ținutului din trecut și de azi. Oglindirea jud. Neamț în literatură.

Istorice : Date, documente și însemnări regionale.

Geografice : Climă, depresii, vegetație, populație . . . sol și subsol etc.

Informații : Cronici, note . . . din viața regională a școlii, a bisericii, a instituțiilor sociale și a slujitorilor lor.

Portrete : Figuri dispărute sau actuale din jud. Neamț.

Au mai achitat abonamentul

până la 1 Oct. 1937:

Cir. Galu: Pavel Pristavu, Ana Manoliu, Ion Popescu, Vas. Achililoael, Reasilvia Andronic, Ion Ursu, Const. Vasiliu, Ion Ciucan, Filofteia Balan, Virginia Focşa, Nic. Aniţulesei, Eugen Grinţescu.

Circ. Girov: Pr. Gh. Gheorghiu, Eufrosina Chelaru, Petre Gheorghiu, Vas. Butnaru, Vas. Sumănaru, Lucia Mihailescu, Ion Muraru, Elvira Secară, Şt. Avram, D-tru Mareş, Nec. Popovici, D-tru Ioniţă, Maria Gheorghiu, Mihael Lungu, D-tru Trifan, Gh. Filip, Gh. Popovici, Pr. Mih. Gavrilescu, Gh. Irimia, Ion Rădescu, Vas. Petraru, Const. Dăscălescu.

Circ. Hangu: Gr. Grigorescu, Pr. M. Coroamă, Aurel Grigorescu, Balaşa Galinescu, Gh. Gheorghiu, Vas. Berbecu, Const. Balan, Vas. Mustea, Gr. Vlad, Vas. Afloarei, Laurenţu Popescu, Emil Lăcătuşu, Alex. Ilescu, Const. Popa, Ion Avasiloiăiei, Gh. Trifan, Vas. Mitru, Const. Podoleanu, Const. Reslescu, Const. Baltă, Gh. Baltă, Const. Curcă, Gh. Gheorghies, Gh. Revent, Vas. Solomon, Petru Nistor.

Circ. Pângăraţi: Calistrat Bogdan, Nec. Zaharia, Petru Podoleanu, Vas. Pitaru, Aurelia Dumbrăveanu, Maria Prăjescu, Ion Timofte, Virginia Galinescu, Gh. Gârbuleţ, Gh. Constantinescu, Mihael Sava, Ion Cocea, Sim. Vasluianu, Ion Stroia, Petre Drăguşanu, Ana Nistor, Const. Alupului, Const. Bordei, Ludmila Bălănescu, Maria Radu.

Circ. Păstrăveni: Gh. Săvinescu, Vas. Precupanu, Elvira Ioniţă, Mihael Braşoveanu, Octav Turcu, Victor Manolescu, Aurora Hizan, Sim. Gârbuleţ, Const. Leonte, Const. Vasiliu, Nec. Dascalu, D-tru Amariei, D-tru Dominte, Ion Răţoi, Florea Munteanu, Gh. Brăhneanu, Emil Ioniţă.

Circ. Podoleni: Emanoil Albu, Ana Puşchin, Maria Mocanu, Gh. Şerban, Nat. Condurache, Sultana Bordeianu, Ion Pârlea, Cleopatra Mera, Gh. Grădinaru, Ion Munteanu, Gh. Iamandî, D-tru Dimitriu, Gh. Toma, Gh. Groapă, Gr. Merticar, Alex. Escu, Gh. Capşa, Ortansa Vremir, Gh. Munteanu, Gh. Iorga, Octav Popescu.

(Va urma)

Orice schimbare de domiciliu ca şi orice nemulţumire se vor comunica D-lui M. Avadanei, secretarul comitetului (Şcoala Normală, de băieţi). Manuscrisile se vor trimite pe adresa D-lui prof. V. Ţăranu. Piatra-N. până la 15 a fiecărei luni.

„GH. ASACHI“
TIPOGRAFIE, STERIOPTIE
LEGĂTORIE DE CĂRȚI
— 1937 —

D-sale

D C. Turcu

Comuna Ţicuci Petru Kora

Judeţul Piatra